

Ruud Aanhane pleit voor humaan ontwerpen:

Als groenprofessional moet je de inborst van mensen kennen

De tuinen van nu worden volgens ontwerper Ruud Aanhane te functioneel ingericht. Zonder veel oog voor die ongreepbare zaken waar wij als mensen echt gelukkig van worden. Die eenzijdige benadering wil hij met een pleidooi voor een humaner ontwerp aan de kaak stellen. „Als groene vakman moet je de inborst van mensen kennen.”

Tekst Miranda Vrolijk | Beeld Gerdien de Nooy

De tuin van tegenwoordig bestaat uit „Een ordening die zo min mogelijk gezeur geeft en op die manier 'functioneert': bomen, struiken, een schutting en terras. Zoals we alles in het leven rationeel benaderen, zo doen we dat ook in de tuin. Maar zijn we gelukkig in zo'n tuin?" Aan het woord is tuin- en landschapsontwerper Ruud Aanhane.

Toen hij een opleiding volgde bij Michel Lafaille van het Ontwerpinstituut kwam hij voor het eerst in aanraking met het door Lafaille geponeerde begrip 'humaan ontwerpen'. Dit staat voor meer aandacht voor de mens tijdens het ontwerpproces. 'Voor een humaner en

natuurlijker ontwerp, in plaats van de functiegerichte terreininrichtingen zoals ze nu veel voorkomen. De mens met zijn beleving (...) van de buitenruimte staat centraal en niet de overheersende doelmatigheid', zoals op de website staat te lezen. Samen met zijn studiegenoot, stedenbouwkundige Vera van den Broek, heeft Aanhane het begrip humaan ontwerp verder onderzocht. Via een zoektocht langs filosofische en sociologische boeken is hij inmiddels een vurig pleitbezorger van humaan ontwerpen en ervan overtuigd dat het beter kan.

Aanhane's grootste bezwaar tegen de huidige tijd is het heilige geloof in de maakbaarheid van de wereld. „De Duits-Nederlandse filosoof Peter Sloterdijk spreekt in zijn boek 'Sferen' over domesticatie: het zit in de mens om de wereld te domesticeren, te temmen, te beheersen, naar onze hand te zetten. Dat proces is al vanaf Adam en Eva aan de gang. En het lijkt erop dat we daarin uiterst succesvol zijn – met name de Nederlanders. We hebben ons doel bereikt, maar wat heeft dat ons gebracht? Is die aardbol daarvan zo veel op vooruitgegaan?”

Optelsom van oplossingen

Ook in de tuin heerst het geloof in de maakbaarheid, vindt Aanhane. „De tuin is een optelsom van oplossingen. Met de hovenier als ingenieur die kennis heeft van de planten, de bodem en bouwkundige constructies. Is het te nat? Dan leggen we drainage aan. Wordt die houten vlonder glad als het geregend heeft? Dan gebruiken we een antislipmateriaal. Dijt die plant te veel uit? Weg ermee! De natuur is in de tuin getemd tot een beheersbare vorm. Kijk naar hoe horizontaal tuinen de laatste tien jaar zijn geworden of naar al die leibomen.”

De overtuiging dat we de wereld in onze hand hebben, is volgens Aanhane domweg niet waar. „Wij hebben onszelf niet eens in de hand, was dat wel zo dan waren er geen oorlogen. Kijk hoe emoties vaak een loopje met je nemen. Het laagje cultuur dat wij als mens over alles hebben heen gelegd, is flin-ter-dun. Krab jezelf maar eens tot bloedens toe en de natuur toont zich ten volle aan je.” Of neem de recentelijke overstromingen in Engeland; en hoe moeilijk blijft het om

onkruid op verhardingen te bestrijden? We zijn als mens tegenover de natuur komen te staan, het is de vijand die getemd moet worden. „Maar daar zijn we niet gelukkiger van geworden, omdat we daarmee ook steeds verder van onszelf zijn komen te staan, omdat wijzelf natuur zijn. Humaan ontwerp kan ons helpen in dat bewustzijn.”

Van overheersen naar ontmoeten

Volgens Aanhane is de tuin dé plek waar natuur en cultuur samen komen. De natuur staat dan voor wildheid en het ontembare en cultuur voor de behoefte van mensen om zich uit te drukken, om te ordenen en zich de natuur eigen te maken. „Onze directe leefomgeving is daarin uniek, nergens anders komen die twee samen. Ik pleit ervoor om in de tuin de ontmoeting tussen cultuur en natuur meer uit te dragen. Niet door de natuur volledig te temmen, maar door haar toe te laten, ze mag er zijn. De tuin wordt dan een plek waar je je als mens over de natuur kunt verwonderen. Over het mos dat op een beeld groeit, het ochtendlicht dat in de tuin valt. Op die manier houdt de tuin ons een spiegel voor. Het maakt ons bewust van ons menszijn.”

Behalve het toelaten van natuur in de tuin, gaat humaan ontwerpen over betekenis geven aan ruimte. „Het succes van een tuin, de mate waarin de eigenaar gelukkig is, hangt veel meer af van schijnbaar ongreepbare zaken dan van de functionele ordening. Daarom heb je als ontwerper niet alleen ingenieurschap nodig, maar vooral kennis van mensen. Je moet als ontwerper weten wat hun inborst is, wat drijft hen?” In dit verband haalt Aanhane het boek 'Drive' aan van de Amerikaan Daniel H. Pink. Volgens de auteur willen mensen zelf hun leven kunnen leiden (autonomie), steeds beter worden in wat ze doen (meesterschap) en een zinvolle bijdrage leveren aan de maatschappij (zingeving). Deze drie zaken motiveert hen, zij geven betekenis aan het leven van mensen. Aanhane heeft die voor de directe leefomgeving vertaald in identiteit, oriëntatie en reflectie. „Kan ik mezelf herkennen in de tuin? Heeft de tuin een eigen identiteit, een *genius loci*? Kan ik me geografisch oriënteren en kan ik me oriënteren in de

tijd? Biedt de tuin ruimte voor reflectie? Word je zintuigelijk getroffen door de geur van een bloem of de beweging van de wind? Kun je zoals de Duitse Eckhart Tolle schrijft in zijn boek 'Een Nieuwe Aarde, De uitdaging van deze tijd' loskomen van je ego en in het hier en nu zijn in de tuin?” Het zijn slechts handvatten benadrukt Aanhane, daarom wil hij ook geen echte concrete voorbeelden geven omdat die gauw te plat worden, „humaan ontwerpen is geen maniertje”.

Waar humaan ontwerpen voor alles over gaat, is over ons menszijn, niet voor niets is het afgeleid van het humanisme dat in de Renaissance is ontstaan. Voor het eerst werd er vanuit het perspectief van de mens gekeken en niet vanuit God. De maat van de mens werd leidend. Bovendien ging het humanisme voor het eerst uit van de positieve aard van mensen. Humaan ontwerpen doet daarom ook een beroep op de 'common sense' van mensen, de redelijkheid. Aanhane: „Tuinen worden beheerst door regelzucht, ook zo'n dogma. Neem bijvoorbeeld een boom, die moet 2 m van de erfgras staan. Maar als je samen met je burens besluit dat een boom waardevol is, dan zou de beste plek leidend moeten zijn en niet de regelgeving. Waarom kij-

'Humaan ontwerpen gaat over menswording in al zijn facetten'

ken we niet vaker naar wat redelijk is?”

Een citaat van de humanist Justus Lipsius (1547 - 1606) beschrijft volgens Aanhane het beste waarover humaan ontwerp gaat. „Niet de kerker van huis en stad, maar de tuin onder de open hemel biedt stilte en afzondering om over goedmoedsrust en standvastigheid, over leven en dood te spreken en de ruimte verschaft tot denken, lezen en schrijven. De tuin, die met kunst ontworpen plek van levende natuur (...) oefenschool van wijsheid (...) bolwerk der vrijheid.” Volgens Aanhane is de tijd rijp voor een humaner ontwerp: „Mensen verlangen naar saamhorigheid en kwaliteit van leven.” <